כי פליגי בעל ביעור מר סבר לשעבר משמע. פירש ר"ת לשעבר משמע טפי מלהבא אבל מ"מ משמע נמי קצת להבא דאי לא לשעבר כלל להבא אלא לשעבר א"כ היכי קאמר בסמוך נימא למול לא סגי דלאו איהו מהיל וכי בשביל שאין אנו יודעין לתקן יאמר שקר:

לא האב מוטל כדפירש הקונטרס אבל המל גריס מבדך למול את הגריס [ט] שהמברך חייב למול כמו האב המל[א]: **בעידנא** דאגבהה **נפיק ביה.** וא"ת כיון דנפק היאך יברך והלא צריך לברך עובר לעשייתו [מ] ואומר ר"י אע"ג דנפק אכתי עוסק במצוה שצריך לגמרה בקריאת הלל (סוכה לז:) **לצאת יצא מיבעי ליה.** לאת משמע שלא יצא עדיין באותה נטילה ומשכחת לה כשהפכו כדאמרי' בסוכה (ד' מב.) דאינו יוצא אלא דרך גדילתו או שנטלו שלא לצאת בו באותה נטילה וכשאדם נוטל לובב אין צריך להופכו כדפי' ר"י כיון שצריך לגמרה בהלל או משום שאינו רוצה לצאת באותה נטילה[ב]: **והלכתא** על ביעור חמץ.

יכול הוא לומר כן שאף זה הלשון משמע להבא או שמא דוקא על ביעור חמץ ויש טעם לברכות ור"י לא מצא טעם לכל הברכות: **על הטבילה.** אומר ר"מ בשם הגאון דוקא בטבילת גר דלא חזי קודם טבילה דלא מצי למימר ולונו דאכתי נכרי הוא אבל שאר חייבי טבילות כגון בעל קרי וכיוצא בו מותר לברך כדאמרינן בפ' מי שמתו (ד' כב.) נהוג עלמא כתלמא סבי כר' יהודה [ט] בבעל קרי שיכול להתפלל ולברך וללמוד קודם טבילה [י] אעפ"כ אומר ר"י דאין לגעור בנשים שמברכות אחר הטבילה כיון דאיכא טבילת גר דלא מצי לברך לא מילקו כין בטבילת של אחר בית הכסא דלא מצי לברך קודם[ג] מיהו בטבילה יש טעם אחר לברך אחר טבילה קודם ניגוב [ד] כדאמרינן (סוטה ד' ד:) האוכל לחם בלא ניגוב ידיים כאילו אוכל לחם טמא וי"מ דבכל עבילות קאמר דגברא לא חזי דקודם שירד למים אינו צריך לברך דילמא משום ביעותא דמיא מימנע ולא עביל ואחר שירד אז הוא עושה ואסור לברך משום דלבו רואה את העריות [ט]: **ונרות** מנר. וקשה דהוה ליה למימר חיפוש מנר ולא נרות מנר וי"ל דחיפוש לא קאי אנר [ה] לכן יש לפרש דליף חיפוש דנר מחיפוש דירושלים שהיא בנרות ואותן נרות מנר ואתי שפיר דהשתא צריך לאתויי קרא דחיפוש נרות ולא סגי בקרא דנר ה' נשמת אדם וגו':

מטה

כי פליגי בעל ביעור מר סבר מעיקרא משמע ומ"ם להבא משמע מיתיבי ברוך [ח] אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה התם היכי נימא נימא למול לא סגיא דלאו איהו מהיל אבי הבן מאי איכא למימר אין הכי נמי מיתיבי ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה התם נמי היכי נימא נימא לשחוט לא סגיא דלאו איהו שחט פסח וקדשים מאי איכא למימר אין הכי נמי מיתיבי [ז] העושה לולב לעצמו מברך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נטלו לצאת בו אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב שאני התם דבעידנא דאגבהה נפק ביה אי הכי לצאת בו יצא בו מיבעי ליה אין הכי נמי [ז] ומשום דקא בעי למיתנא סיפא לישב בסוכה תנא רישא נמי לצאת בו דקתני סיפא [ז] העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אתה ה' שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה [א] והלכתא על ביעור חמץ דכולי עלמא מיהא מעיקרא בעינן לברוכי מגלן דאמר רב יהודה אמר שמואל [ט] [ב] כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא אמר ר"נ בר יצחק דאמר קרא [1] ויורץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי אביי אמר מהכא [2] והוא עבר לפניהם ואבע"א מהכא [3] ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם בי רב אמרי חוץ מן הטבילה ושופר בשלמא טבילה דאכתי גברא לא חזי אלא שופר מ"ט וכי תימא משום דילמא מיקלקלא תקיעה אי הכי אפילו שחיטה ומילה נמי אלא אמר רב חסדא [3] חוץ מן הטבילה בלבד איתמר תניא נמי הכי [ו] טבל ועלה בעלייתו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה: לאור הנר וכו': מנא הני מילי אמר רב חסדא למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות ונרות מנר מציאה ממציאה כתיב הכא [4] שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתיב התם [5] ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא ומציאה מחיפוש דידיה וחיפוש מנרות דכתיב [6] בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ונרות מנר דכתיב [7] נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש כל חדרי בטן [ח] תנא דבי ר' ישמעאל לילי י"ד בודקים את החמץ לאור הנר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא ואומר ויחפש בגדול החל ובקטן כלה [ט] ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש מאי ואומר וכי תימא האי בעת ההיא קולא הוא דקאמר רחמנא לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה דנפיש נהורא טובא אלא בנהורא דשרגא דזוטר נהורא טפי דעון רבה משתכח תא שמע נר ה' נשמת אדם: תנו רבנן [י] אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה [ה] ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר

מפני

מעיקרא משמע. על ביעור שביערתי והרי עדיין לא בדיק דהא ברכה קודם בדיקה היא. ביעור היינו נמי בדיקה: **נימא למול.** בתמיה. משמע דאותו רופא המל את כל בני העיר לוהה[ט] למול את התינוק הזה: **וכי לא סגי דלאו איהו מהיל.** עליו המצוה מוטלת והלא על אביו מוטל כדאמרן בקדושין פרק קמא קרוב לסופו [ט] אבל ביעור מצוה על בעל החמץ מוטלת וכל אים ואים בודק בימו והיכא דיכול לומר לבער לא נימא על ביעור: **ופרכינן אבי הבן מאי איכא למימר.** מי על המילה לשעבר משמע וזה אפשר לו לומר למול מאי איכא למימר היכי סגיין ליה למימר על המילה: **אין הכי נמי.** צריך לומר למול: **פסח וקדשים.** הבעלים נצטוו דכתיב (ויקרא ו) וסמך ידו ושחט: **נפק ביה.** ומבדך על שעבר: **והלכתא על ביעור.** נמי להבא משמע. וגבי מילה נמי לא שנא אבי הבן מאיכא דעלמא דהא להבא משמע ועל מילה נמי כלמול דמי: **עובר.** קודם כמו ויעבר את הכוסי קדמו במיתת אבשלום: **ויעבר מלכם לפניהם.** יקדים לילך בראש: **דאלפי גברא לא חזי.** כגון בטילת בעלי קרי דקיימא לן בברכות (ד' כ:) שאסור בדברי תורה ובברכה דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין לדברי תורה ומשום ההוא טבילה תקון בכל הטבילות ברכתן בסוף: **למדנו מליאה.** האמורה בחמץ ממליאה האמורה בגבינה דבנימין: **ומליאה מחיפוש.** כלומר ואותה מליאה של בנימין מחיפוש האמור אצלה דמה מליאה של גביע ע"י חיפוש אף מליאת חמץ ע"י חיפוש: **וחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות.** לאחר שלמדת שהיא ע"י חיפוש חזור ולמוד זה החיפוש ממחיפוש שכתוב בירושלים שהוא בנרות דכתיב בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות: **ונרות מנר.** דכתיב נר יהודי נר אלהים [ט] נשמת אדם חופש כל חדרי בטן ולקמיה מפרש הא למה לי: **זכר לדבר.** כדפרשינן והשתא מפרש קראי היכא ורמיה ממש ליתא אלא אסמכתא בעלמא [ט] דדברי תורה מדברי קבלה נינהו: **קולא הוא.** דאקיל רחמנא גבי ירושלים דלא נבדקיה באבוקה אלא באור קטן הילכך לא יליפינן ממך מיניה להקל: **הא שמע.** מהאי קרא דבדיקה מעליתא היא דכתיב חופש כל חדרי בטן:

מפני

מד א מיי' פ"ג מהלכות ממן ומלה הלכה ו סמג לאוין לט טוש"ע ח"מ סי' תלב סעיף ח:

מה ב מיי' פ"ח מהלכות ברכות הל' ג ופי"ח הלכה ג ופ"ד מהלכות תפילין הלכה ז סמג עשין כג [טוש"ע או"ח סימן כה סעיף ח ומי' קנת סעיף יא רב אלפס בהל' תפילין דף עג.]:

מו ג מיי' פי"ח מהלכות ברכות הל' ז סמג עשין מ טוש"ע י"ד סי' רפח סעיף ג:

מז ד מיי' פ"ג מהלכות ממן ומלה הלכה ד סמג עשין לט טוש"ע או"ח סי' תלב סעיף ח:

מח ה מיי' שם טוש"ע ח"מ שם סעיף ג:

רבינו חננאל

וכל המצות כלן מברך עליהן קודם עשייתן, חוץ מן הטבילה בלבד, כדתניא טבל ועלה בעלייתו אומר אקב"ו על הטבילה. יש מי שאומר דבטבילה דגר בלבד הוא זה הדבר. דתנן עלה וב"ה אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר. אבל שאר חייבי טבילות מברכין ואחר כך טובלין, דגרסינן נדה קוצה לה חלה והלא נדה טמאה היא ומברכת וקוצה לה חלה. ויש אומרין כל טמא אינו מברך אלא אחר הטבילה, דתנן בתרומות פ"א חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה, האלם והשכור והערום והסומא ובעל קרי, ואמרינן בגמ' הללו חמשה אין תורמין לכתחלה, יש מהם מפני הברכה, והם האלם והערום ובעל קרי מפני שאינן יכולין לברך ולתרום. ויש מהן שאין מכוונים את המובחר והן הסומא והשכור. שתרי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תחנונים, כלומר ידי תפלה לא יצא. שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו גידופין. איזהו שתרי, זה ששתה רביעית. שכור ששתה יותר מרביעית. ר' זירא בעי קמיה דר' אסי, שכור מהו לברך א"ל ואכלת ושבעת וברכת אפילו מדומדם וכו'. אמר רב חסדא למדנו מציאה ממציאה הכא כתיב שאור לא ימצא, והתם כתיב ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא. והכא כתיב מציאה בחפוש, וכתיב קרא אחרינא בעת ההיא אחפש את ירושלם בנרות, נמצאת כי זו המציאה הכתובה בשאור כאלו כתיב בה חפוש בנר. ואם יש לומר חפוש ירושלם בנרות קולא הוא, כלומר שבנר אינו חפוש יפה, הנה הפסוק אמר נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, כלומר הנר חופש כל מה שבחדרים. ת"ר אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר

תורה אור השלם

1. ויהי מה ארון ויאמר לו רוץ הרץ אחימעץ דרך הככר ויעבר את הכושי: שמואל ב יח כג
2. והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו: בראשית לג ג
3. עלה הפרץ לפניהם פרצו ויעברו שער ויצאו בו ויעבר מלכם לפניהם וי"י בראשם: מיכה ב יג
4. שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ: שמות יב יט
5. ויחפש בגדול החל ובקטן כלה ימצא הגביע באמתחת בנימן: בראשית מד יב
6. והיה בעת ההיא אחפש את ירושלם בנרות ופקדתי על האנשים הקפאים על שמריהם האמרים בלבבם לא ייטיב יי ולא ירע: צפניה א יב
7. נר יי נשמת אדם חפש כל חדרי בטן: משלי כ כז

גליון הש"ם

רש"י זכר לדבר. דל"ת מל"ק ניסו מלאי מתגיגה י ע"כ:

מוסף רש"י

העושה לולב. בערב יום טוב, לעצמו. ולא לאחרים (סוכה מז.). **ועבר את הכושי.** ויקדם את הכושי (מגילה כא.) קדמו ליון לפני (סוכה מז.).

מוסף תוספות

א. דהחובה מוטלת על כל ישראל. תוס' ר"פ. ב. ואע"ג דאמרי' מצוות אין צריכות כוונה ה"מ כשרוצה לצאת אבל כשאינו רוצה לצאת בו פשיטא דאינו יוצא. תוס' שאנץ. ג. דהא ידיו מטונפות. תוס' ר"פ. ד. דמיקרי שפיר עובר לעשייתן. תוס' ר"פ. דכל זה הוא מצות נטילה. תוס' שאנץ. ה. אלא ה"ק נשמת אדם היינו נר, ואלקים חופש כל חדרי בטן. תוס' ר"פ.

ו) [תוספתא ברכות פ"ו הט"ו ע"ש], ג) [שבת ל. וש"נ], ד) [מנחות מג.], ה) לקמן קיט: מנחות לה: מגילה כא: סוכה לט. נדה סג., ו) ברכות נא., ז) [לעיל ב. ע"ש], ח) [וימלא], ט) [לעווה"], י) [דף כט.], כ) [ה"ן כל"ל], ל) [שבת קמ:], מ) [וע' תוס' סוכה לט. ד"ה עובר], נ) בן בתירא], ס) [וע"ע תוס' חולין קט: ד"ה כרבי אלעזר], ע) [וע"ע תוס' ברכות נא. ד"ה מעיקרא],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מפני שאור הנר יפה לבדיקה. לקמיה מפרש מאי מעליותא מתבונה: **לאורה נבדקים.** לאור שלה נבדקת ואין צריך להביא לה אור הנר בלילה אלא בודקה ביום: **ודחיקא.** בחיה מקום בחדר לא סגיא לה לאור האורבה: **אי נימא לדי אורבה.** נגד החור ממש אחר בודק לא מגי המטה או ישום ויעבור תחתיה וקאמר דאין צריך בדיקה ולד הפנימי וכן משמע בירושל׳ ומתוספתא [ט] דקאמר דשב״ג אומר מטה שהיא מוצלת החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים מונחים תחתיה בודק לד החיצון ואינו בודק לד הפנימי [ב] ומתוך הירושלמי משמע דבריתא דקתני בה עצים ואבנים גרס אין צריך בדיקה והא דלא משני הכא שיש עצים ואבנים משום דלא משמע ליה שבשביל כך אין צריך בדיקה [י] [אלא] משום דאין לך לשום ולעבור תחת המטה ומשני הא דמילתא התם צריך בדיקה לפי שרגליה גבוהין ויכול לעבור תחתיה בלא שחייב אי נמי במילתא א״ל דלא ניחא לעלות על גבה ולעבור וי״ס דגרסי אין צריך בקמייתא ובבתרייתא צריך ולפי גירסא זו נקט עצים ואבנים סדורים תחתיה לרבותא ור״ח גרס בתרוייהו אין צריך ופריך מהא דבקמייתא לא בעינן עצים סדורים ובבתרייתא בעינן [ג]: **הכא** בשהכלב יכול לחפש אחריו. ולכך אינו פטור אלא מפני הסכנה והא דתנא דמשמע גבי מפולת דאם הכלב יכול לחפש אינו כמבוער ולריך לבערו ולא מיפטר מפני סכנת עקרב אור״י שאני התם דודאי איכא ממן [ד] הטריפוהו מכמים [כ] להסכיר פועלים במרא ומפינא אבל הכא שאין הממן ידוע לא הטריפוהו [ה]: שיזכה

מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת. פרש״י דלעניין תחתיה מייירי וקשה דלפי׳ לא ה״ל למימר החולקת אלא מפסקת ומו לא אלא י״ל חולקת בתוך הבית ומפסקת היינו שמונחת בתמצע הבית וחולקת היינו שמגעת מכותל לכותל [א] ואינו יכול לעבור מלד אחר אלא על גבי המטה או ישום ויעבור תחתיה וקאמר דאין צריך בדיקה לד הפנימי וכן משמע בירושל׳ ומתוספתא [ט] דקאמר דשב״ג אומר מטה שהיא חולקת החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים מונחים תחתיה בודק לד החיצון ואינו בודק לד הפנימי [ב] ומתוך הירושלמי משמע דבריתא דקתני בה עצים ואבנים גרס אין צריך בדיקה והא דלא משני הכא שיש עצים ואבנים משום דלא משמע ליה שבשביל כך אין צריך בדיקה [י] [אלא] משום דאין לך לשום ולעבור תחת המטה ומשני הא דמילתא התם צריך בדיקה לפי שרגליה גבוהין ויכול לעבור תחתיה בלא שחייב אי נמי במילתא א״ל דלא ניחא לעלות על גבה ולעבור וי״ס דגרסי אין צריך בקמייתא ובבתרייתא צריך ולפי גירסא זו נקט עצים ואבנים סדורים תחתיה לרבותא ור״ח גרס בתרוייהו אין צריך ופריך מהא דבקמייתא לא בעינן עצים סדורים ובבתרייתא בעינן [ג]: **הכא** בשהכלב יכול לחפש אחריו. ולכך אינו פטור אלא מפני הסכנה והא דמשמע גבי מפולת דאם הכלב יכול לחפש אינו כמבוער ולריך לבערו ולא מיפטר מפני סכנת עקרב אור״י שאני התם דודאי איכא ממן [ד] הטריפוהו מכמים [כ] להסכיר פועלים במרא ומפינא אבל הכא שאין הממן ידוע לא הטריפוהו [ה]: שיזכה

מפני שאור הנר יפה לבדיקה ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר [1] שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר [2] ויחפש בגדול החל ואומר [3] בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר [4] נר ה׳ נשמת אדם חופש כל חדרי בטן האי אור החמה היכי דמי אי נימא בחצר האמר רבא [א] חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבין מצויין שם אלא באכסדרה האמר רבא [ב] אכסדרה לאורה נבדקת לא צריכא לארובה דבחדר ודהיכא [ג] אי לבהדי ארובה היינו אכסדרה אלא לצדדין ואבוקה לא והאמר רבא מאי דכתיב [5] ונוגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושם חביון עוזו [ד] למה צדיקים דומין בפני שכינה כנר בפני האבוקה ואמר רבא [ה] אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר אמר רב נחמן בר יצחק זה יכול להכניסו לחורין ולסדקין וזה אינו יכול להכניסו לחורין ולסדקין רב זביד אמר זה אורו לפניו וזה אורו לאחריו רב פפא אמר האי בעית והאי לא בעית רבינא אמר האי משך נהורא והאי מיקטף איקטופי: כל מקום שאין מכניסין כו׳: כל מקום לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן [ו] חורי בית העליונים והתחתונים [ז] הוגג היציע וגג המגדל [ח] ורפת בקר ולולין ומתבן [ט] ואוצרות יין ואוצרות שמן אין צריכין בדיקה רשב״ג אומר מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת צריכה בדיקה ורמינהו [י] חור שבין אדם לחבירו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ר׳ שמעון בן גמליאל אומר מטה החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים סדורים תחתיה ומפסקת אינה צריכה בדיקה קשיא מטה אמטה קשיא חורין אחורין חורין אחורין לא קשיא הא בעילאי ובתתאי והא במיצעי מטה אמטה לא קשיא הא דמידליא הא דמיתתאי ואוצרות יין אין צריך בדיקה והתניא אוצרות יין צריך בדיקה אוצרות שמן אין צריך בדיקה הכא במאי עסקינן במסתפק אי הכי שמן נמי שמן יש קבע לאכילה יין אין קבע לשתיה תני רבי חייא עשו אוצרות שכר בבבל כאוצרות יין בארץ ישראל במסתפק אמר רב חסדא בי דגים אין צריך בדיקה והתניא צריכין בדיקה לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי אמר רבה בר רב הונא בי מילחי ובי קירי צריך בדיקה אמר רב פפא בי ציבי ובי תמרי צריך בדיקה תנא אין מחייבין אותו להכנים ידו לחורין ולסדקין לבדוק מפני הסכנה מאי סכנה אי נימא מפני סכנת עקרב כי משתמש היכי אישתמש [יא] לא צריכא דנפל אי נפל למה לי בדיקה והתנן [יב] חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער התם שאין הכלב יכול לחפש אחריו הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו והא אמר ר׳ אלעזר [ז] שלוחי מצוה אינן ניזוקין אמר רב אשי שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה וכה״ג לאו מצוה הוא והתניא [יג] האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה״ב הרי

מפני שאור הנר יפה לבדיקה. לקמיה מפרש מאי מעליותא מתבונה: **לאורה נבדקים.** לאור שלה נבדקת ואין צריך להביא לה אור הנר בלילה אלא בודקה ביום: **ודחיקא.** בחיה מקום בחדר לא סגיא לה לאור האורבה: **אי נימא לדי אורבה.** נגד החור ממש אחר בודק בחור: **ונוגה.** של עתיד לצדיקים כאור של שבעת ימי בראשית יהיה: **קרנים.** מלשון כי קרן עור פניו (שמות לד). וחכרורין מיד הקב״ה לו לצדיק מזיו של הקב״ה יכלו וחכרורין להקרין פני הצדיקים ולא יהיה אורם שוה לאורו אלא כנר בפני האבוקה: **אורו לאחריו.** ולדם האומחו לפניו הוא בודק הלכך אין יפה לצדיקה: **בעית.** מתיירא אלא יבעיר את הבית ואין לבו על הבדיקה יפה: **האי משך נהוריה.** אור הנר נמשך ומאריך במקומו ואינו דולק בקפיצות אלא מן במקום אחד: **מיקטף איקטופי.** נפסק וקופץ תמיד. לשון הקוטפים מלום (איוב ל): **כל לאיפויי מאי.** אלא תנא מקום [ו] שמכניסין בו כו׳: **חורי.** שבכותל: **העליונים והתחתונים.** הגבוהים יותר מדאי והנמוכים יותר מדאי ואין נוחין להשתמש אין צריך לבדוק: **וגג היציע.** הע״פ שהוא נמוך הואיל ומשופע אין צריך לבדוק אבל שאר גגין שלהן לא היו משופעין: **יציע.** אנפרי״ץ: **גג המגדל.** משמעי״ר של עץ שנותנים לתוכו כלים ואוכלים תוכו לצריך בדיקה ולא גגו: **ורפת בקר.** שאם היה שם ממן הבהמות אכלוהו: **ולולין.** מקום דירת תרנגולין: **ומתבן.** בית התבן דמה דרכו של ממן שם וכן אוצרות יין ושמן: **החולקת.** מעמידין אותה במקום מחיצה לחלק תשמישי הבית ואורחא דמילתא נקט: **ומפסקת.** יש הפסק בין שוליה לקרקע כגון שרגליה גבוהים למטה: **עד מקום שידו מגעת.** כגון שהכותל עב הרבה: **ומפסקת.** יש אויר בין שוליה לעצים: **קשיא חורין אחורין.** דקא תנא הכא חורין לריכין בדיקה: **הא.** דקתני לעיל אין לריכין בעילאי ותתאי אין נוחה תשמישתן כדקתני בהדיא והא בתמצעי שנותה להשתמש: **דמדליא.** שגבוהה הרבה ויש אויר תחתיה הרבה נוחה תשמישתה: **דמיפפאי.** אף על פי שיש קצת אויר אין נוחה תשמישתה: **במסתפק.** אולר שמסתפק הימנו יין לשולחנו לריך בדיקה פעמים שהשמש נכנס להביא יין כשהוא כלה על השולחן ופתו בידו: **יש קבע לאכילה.** יודע הוא כמה שמן לריך לכך וכך בני אדם ומביאו קודם סעודה ואין לריך לעמוד מן השלחן ולהביא אבל יין אין קבע לשתיה פעמים שמתיית סעודה [זו] מרובה משל אחמות ואין השמש בקי בדבר: **עשו אוצרות שכר בבבל.** להלריך בדיקה במסתפק כאוצרות יין בארץ ישראל דכיון דרגילין בו אין קבע לשתייתו: **הא ברברבי.** אין לריך בדיקה שיש להם קבע ואומד ואין לריך לעמוד ולהביא בתמצע הסעודה: **זוטרי.** אין להם קבע ואומד ולריך לעמוד ולהביא: **כי מלחי.** בית המלח: **ובי קירי.** שעוה לריך בדיקה לפי שעומד מתוך הסעודה להביא מלח וגרות: **דנפל.** אם נפל הבמן אין מחייבין אותו לבדוק את גל אבנים אלא למראית העין אבל לא להכנים ידו ביניהן ומתחלה כשהיה הכותל קייים נשתמש בחוריו ועכשיו נפל ויש שם סכנת עקרבים שדרכן לימלא בתשפות וגבלין: **בשאין הכלב יכול לחפש אחריו.** הכי מפרש לה ר״ש [יד] בפ״ב [טו] ותניא כמה חפיסת הכלב שלשה טפחים: **שמא תאבד לו מחט.** קודם לכן ואתי השתא לעיוני בתרה וכיון דמתכוין אף למחט לאו שליח מצוה הוא ויזוק: **וכה״ג.** דמתכוין למצוה ולגרכו לאו שליח מצוה הוא בתמיה: הרי

מסורת הש"ס

[א] [פי׳ אורב מידו של הקב״ה לו לצדיק כמו כי קרן עור פני משה ופס חניין עוזו תעפ״כ שם אלא המקום עוזו כלומר מוקף האור הגדול אלא הקב״ה יותר מאלא הלדיקים עוזן בערך קרן], ב) [קמן קג:, ג) [קמן לח: ב״מ מב., ד) [לקמן: וש״נ], ה) ב״ב י: ר״ה ל., ו) ר״ח שאין מכניסין, ז) [ל״ל רשב״ג], ח) [לקמן לח:], ט) [פ״ח ה״ג], י) רש״ל, כ) [ער׳ תוס׳ ב״מ מב. ד״ה שאין],

תורה אור השלם

1. שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מְחֻמָּצַת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ: שמות יב יט
2. וְחִפַּשׂ בַּגָּדוֹל הֵחֵל וּבַקָּטֹן כִּלָּה וַיִּמָּצֵא הַגָּבִיע בְּאַמְתַּחַת בִּנְיָמִן: בראשית מד יב
3. וְהָיָה בָּעֵת הַהִיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלִַם בְּנֵרוֹת וּפָקַדְתִּי עַל הָאֲנָשִׁים הַקֹּפְאִים עַל שְׁמָרֵיהֶם הָאֹמְרִים בְּלִבָּם לֹא יֵיטִיב יְיָ וְלֹא יָרֵעַ: צפניה א יב
4. נֵר יְיָ נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן: משלי כ כז
5. וְנֹגַהּ כָּאוֹר תִּהְיֶה קְרָנַיִם מִיָּדוֹ לוֹ וְשָׁם חֲבִיוֹן עֻזּוֹ: חבקוק ג ד

מוסף רש"י

חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער. ואין לריך לנערו ללון כאן עוד כל יראה (ב״מ מב.).

מוסף תוספות

א. והיא במקום מחיצה, ובצד חיצון משתמשים בענין אכילתם ושתייתם ושאר צרכיהם ובצד פנים מונחים שם בגדיהם ומצניעים אותם שם. מ״ר הר״ן. ב. דאי הוה קאי אמטה לא שייך ביה צד חיצון וצד פנימי. תוס׳ ר״פ. ג. ומשני, דקאמר אינו צריך בדיקה דהיינו בכל ענין, מיירי דמיתתיא והא דקאמר הכא וכו׳ דנקט עצים ואבנים וכו׳, כיון דמידליא. שם. ד. כדקתני חמץ שנפלה עליו מפולת. תוס׳ הרא״ש. ה. בכך אלא לבדוק בעצמו וכיון דאיכא סכנה לא צריך. מי הר״ן.

רבינו חננאל

מפני שאור הנר יפה לבדיקה. ואע״ג דקי״ל חצר אינה צריכה בדיקה הואיל ועורבין מצויין שם. ואכסדרה לאורה נבדקת, אתא לא לאור החמה לאשמעינן שהבודק ביום בזמן שהחמה מצויה בעולם כשהוא בודק בבית אינו בודק אלא

מטה א מיי׳ שם הל׳ ד טוש״ע שם סעיף ו:
נ ב ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ח:
נא ד מיי׳ שם הלכה ו טוש״ע שם סעיף ד:
נב ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:
נג ו מיי׳ שם טוש״ע סעיף ו:
נד ז מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג:
נה ח מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם ס״ז:
נו ט מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ח:

לעזי רש"י

אנפרי״ץ [אפינדי״ץ]. יציע.
מישטרי״ר. ארון כלים.

רבינו חננאל (המשך)

בגר. וכן באבוקה אע״ג שהאבוקה להבדלה מצוה מן המובחר אין בודקין אלא בגר, דמשיך נהוריה ואורו לפניו ויכול להכניסו בחורין ובסדקין. **תנו רבנן חורי הבית העליונים** כו׳. פירוש העליונים שאין יד מגעת להשתמש בהן, וכן התחתונים עם הקרקע. והגג שאין בני אדם משתמשין בו וכן היציע. וזה היציע יש לו שלש שמות יציע צלע והתא, יציע דכתיב היציע התחתונה וגו׳, והוא מפורש בפ׳ המוכר את הבית בתחלתו. וכן הרפת כדכתיב ואין בקר ברפתים. ולולין כדכתיב ובלולים יעלו אל התיכונה. ומתבן כמשמעו. וארצות יין ושמן שאין מסתפקין מהן ואין נכנסין בהם בכל שעה, דליכא למיחש שמא נכנס אדם לשם בפת שבידו ושכחו. כל אלו אין צריכין בדיקה. וכן מטה החולקת בבית, אם היא מוטלת בקרקעית הבית ומפסקת, כלומר היא מיושבת מן הכותל של בית עד הכותל שכנגדו ואין אדם יכול לעבור לא מתחתיה ולא מצדדיה, כל הבית שהוא אחורי אותה המטה אין צריך בדיקה. ואם מטה זו מדליא. עד שיהיו עצים ואבנים סדורין תחתיה שאין מי שיכול לעבור תחתיה. ואם הם אוצרות יין ושמן במסתפק מהן, וכן אוצרות שכר בבבל, ובי דגים קטנים ובי ציבי ובי תמרי ובי מלחי ובי קירי, כולן צריכין בדיקה. פירוש קירי, שעוה. **תנא** אין מחייבין אותו להכנים ידו לחור שנפל עכשיו, ואע״פ שהכלב יכול לחפש אחריו, דחיישינן לסכנת עקרב. ואע״ג דאמר ר׳ אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין, חיישינן שמא יתכוין לחפש אגב חיפוש החמץ על מחט שאבדה לו קודם לכן. ואמרינן וכה״ג לאו מצוה היא, והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני או בשביל שאזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שיזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור. והלתנן (אבות פ"ח מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס היינו בכה"ג שאם לא תבוא לו אותה הטובה שהוא מצפה מוהא ומתמרט על הלדקה שעשה [א] אבל מי שאינו מוהא ומתמרט ה"ז לדיק גמור וכן משמע ברש מסכת ר"ה (דף ד.) ובפ"ק דב"ב (דף י:) [ב]:

מלמד שתהא פרתך רועה באפר. ומאת קדרש את מרלך הטפל למרלך [ב]:

לבדרבי אמי. ואם תאמר והשתא [ג] את למה לי למידרש בהליכה ואורי"י דלא נכתב אלא [ד] משום דבר שנתחדש בה משום חדוש דאלרך כתב נמי את למדרש אע"ג דלא מיצטריך [ד]: **רב דייק חיצונות.** [ה] נראה לר"י דרב סבר דאיכא למידק טפי מחילונות משום דתנן ברישא ושמואל סבר דמעלונות איכא למידק כיון דעלונות אחילונות קאי ומפרש מה הן מילונות:

הרי זה צדיק גמור. בדבר זה ולא אמרינן שלא לשמה עושה אלא קייס מצות בוראו שלוהו לעשות לדקה ומתכוין אף להנאת עצמו שיזכה בה לעולם הבא או שיחיו בניו: **בשר דבדק.** וגמרא את כל המצוה אתי לעיוני בתרה: **כל עצמו אינו בודק.** כל עצמו של חור אינו בודק אלא יאמר הנכרי כשפיס עשה לי: **ונאו אדעתיה.** לנכרי לשום אל לבו עלילה זו: **איך אנך.** למשוח את דוד ואע"פ שבאלוהו של מקום היה הרי היה ילא: **בני בי רב.** תלמידים הלריכים לרבם עדיין קרו בני בי רב: **דדיירי בבאגי.** בכפרים שבבקעה ובלע"ז קנפי"א: **מהו למיפי קדומא והשוכא.** השכם והערב קודם עלות השחר ומשתחך כלום יש להם לילא מן המזיקים: **ועל לוחרי.** יהא עונש הזיקן דולאי לא יזוקו שהמצוה מגינה עליהם: **ניזיל.** לאושפיזא משתחך מאי כלום יכולין לסמוך על המצוה אף בחזרה או לא: **אלפי שאמרה תורה.** מתוך שאמרה תורה כך אנו למדין שהבטיחו הכתוב שלא יוזק ממונו וכל שכן גופו דאין דרכו לזוק דאדם אית ליה מזלא ואינו מהיר להיות ניזק בגופו: **כדרבי אמי.** קרא קמא לבדר' אמי אתא: **פירות גינוסר.** ממוקין מאד כדאמרי' בברכות (דף מד.) והיינו כינרת שם מדינה בארץ ישראל: **מרפף מאן דכר שמיה.** לפוטרו מן הבדיקה דקא ממתה תנא קמא ואמר ובמה אמרו: **הרי קאמר.** דקתני ריש כל מקום שאין מכניסין בו' ואמרי' לעיל כל מקום לאיתויי מאי לאיתויי אוצרות יין ושמן ומשום הכי אמרי' ובמה אמרו לקמן צריך בדיקה ומפרש במקום שמכניסין בו חמץ והיכי דמי כגון במסתפק: **שתי שורות שאמרו.** בית שמאי (אומרים) מן הארץ ועד שמי קורה. דרך האוצרי יין לסדר חביותיהן שורות שורות עד שממלאין כל קרקע המרתף וחוזרין ומניחין חבית על חבית כשורות תחתונות עד הקורה ואמרי בית שמאי שאותן שתי שורות מילונות אותה שרואה את הפתח על פני רוחב כל המרתף והשורה שלאחריה צריך לבדוק מן הארץ עד התקרה: **שמי קורה.** כמו שמי השמים (תהלים קמח): **ור' יוחנן אמר.** שתי שורות שאמרו בית שמאי היא שורה מילונה מן הארץ ועד תקרה וחוזר ובודק כל החביות העליונות על פני כל ארכו ורחבו של מרתף שאף היא נקראת שורה אם בחת למנות מלמעלה למטה: **גאם.** היא [ו] גימ"ל יוונית ועשויה כמין כף שלנו פתוחה. שורה אחת כמין גאם היינו שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה כאדם הבודק כותל הבית מבחוץ והגג: **הרואה את הקורה.** להיינו כל גג השורות: **שלפנים הימנה.** של מילונה: **ושלמטה הימנה.** של עליונה אינה צריכה בדיקה: **בית הלל אומרים כו'.** מתני' קא נסיב: **עליונה ושלמטה הימנה.** האי עליונה לא כל גג השורות באורך המרתף קאמר כדאמר רבי יוחנן אליבא דבית שמאי אלא שורת חביות אחת על פני רוחב כל המרתף ולא מן הארץ ועד הקורה אלא אותה שורה הרואה את הפתח ואת הקורה: **ושלמטה הימנה.** ועוד שורת חביות אחת למטה מן העליונה והיא משורה הזקופה כנגד הפתח. והאי פתח לאו דנגדו ממש קאמר אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי: **עליונה ושלפנים הימנה.** בגג החביות בודק שתי שורות על פני כל המרתף: **מאי טעמא דרב.** דלא בעי למימר עליונה ושלפנים הימנה כמשמעותיה דמתניתין דהא מתניתין עליונות קתני: **דייק חילונות.** ואותה שלפנים לאו מילונה היא וקא סבר רב דתנא דמתני' בחילונות דק בלישניה אבל בעלונות לא דק בלישניה: **פתאי דפתייתא.** כגון שלשית ושתתיה: **ושמואל דייק עליונות.** והא של מטה לאו עליונה היא:

מתני'

מתני' כל הקורות וצדי כל השורות ראוות את הפתח, לפיכך אמר רב עליונה ושלמטה הימנה, דדייק חיצונות, ואע"פ שכל השורות ראשיהם שכנגד הפתח כלן חיצונות, אינך מוצא שתים חיצונות כאחת, אלא אם תפשיט תוקה השורה העליונה ושלמטה הימנה, כי אם תקח שורה אחת מן הארץ ועד שמי קורה, שבפנים ממנה פנימית נקראת. דדייק רב חיצונות ראשי השורות הרואות פני הפתח חיצונות ממש הן. ומשום מה קתני שתן עליונות, ללמוד כי מלמעלה מתחיל. ושמואל אמר חיצונה ושלפנים הימנה, דהוה דייק עליונות, כלומר העליונות דוקא ולא תמצא שתים עליונות אלא כי האי גונא, ומפני מה קתני חיצונות, למעוטי מן השורה השלישית ולפנים שדברי הכל אין צריך בדיקה. תאני ר' חייא כוותיה דרב וכלהו תנאי כשמואל ואע"ג דקיימא לן דהלכתא כרב באיסורי הנו איסור היא, כיון דכולהו תנאי תנו כשמואל הלכתא כוותיה. הלכך בית שהוא מלא חביות של יין מן הקצה אל הקצה ומן קרקע הבית עד שמי קורה זהו מרתף, בודק השורה הרואה את הפתח ושלפנים הימנה אלו שתיהן בודק משמי קורה ועד הקרקע ודיו.

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ב מהלכות ממרן ומלכים הל' ה סמג עשין לט טוש"ע או"ח סי' תלב סעיף ז:

נח ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

נט ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ט:

תורה אור השלם

1. וְיֹאמַר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְיָ עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיְיָ בָּאתִי׃

שמואל א טז ב

2. כִּי אוֹרִישׁ גּוֹיִם מִפָּנֶיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבוּלֶךָ וְלֹא יַחְמֹד אִישׁ אֶת אַרְצֶךָ בַּעֲלֹתְךָ לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה׃ שמות לד כד

3. וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַּבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאֹהָלֶיךָ׃

דברים טז ז

רבינו חננאל

ופרקינן חיישינן דלמא מסח דעתיה מבדיקת חמץ לגמרי ואינו מתפש אלא על המחט שאין שם מצוה להגן עליו. **רב נחמן בר יצחק אמר משום סבנת שכנו** גוי שלא יחשדוהו ויאמר היהודי הזה שכני כשפים עושה לי בכותל ויסכנהו, ואע"ג דקי"ל שלוחי מצוה אינן ניזוקין, היכא דקביעא הזיקא שאני, כדכתיב איך אלך ושמע שאול והרגני, והא שמואל לקיים דבר ה' שהיא מצוה היה הולך, אלא במקום שיש היזק קבוע לא סמכינן אהאי, שנאמר ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח לה' באתי. בענו **מרב הני בי רב** ששוכנים בשורות מהו שיבאו בלילה בשחר ליכנס לבית המדרש ויחזורו משחשכה, חוששין מהיזק או לא, אמר להם יבאו עלי ועל צוארי, כלומר יבואו ואני ערב להם שלא יהיה בהם היזק לא בביאתן ולא בחזירתן. כמאן כי אי תנא דתניא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה תורה ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך ליראות. **מפני מה אין פירות גינוסר בירושלם** שלא יאמרו עולי רגלים אילו לא עלינו אלא לאכול פירות הללו דיינו, ונמצאת עלייה שלא לשמה. ומפני מה [נ"א: ומפני כן]. אין חמי טבריא בירושלם וכו'. **למה אמרו שתי שורות במרתף.** אקשינן מי הזכיר בכאן מרתף כלל עד שיאמר למה אמרו שתי שורות במרתף. ופרקינן כיון דתנא כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה, ממילא שמענן דמרתף אין צריך בדיקה, ואם כן למה אמרו שתי שורות במרתף, מקום שמכניסין בו חמץ, היכי דמי במסתפק ממנו. **אמר רב יהודה שתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה.** ר' יוחנן **אמר אחת כמין גאמ.** כלומר מפשיט המרתף השורה **החיצונה הרואה** את הפתח **והעליונה הרואה** את הקורות זהו כמין גמא יווני, ותניא כתרייהו. ב"ה **אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות.** פירוש כל השורות שבמרתף ראשיהם של כלם רואות

מסורת הש"ס

ו) יומא יא. קידושין לט: חולין קמב., **ב)** [ע"ז לג.], **ג)** [ער' תו' מגילה כא. ד"ה אלמלא], **ד)** [ערוך ערך גס פי' כמו ד' הפוכה], **ה)** [מכל הפוסקים לאסורים ואמרוהם דפקו בכרב מוכח דלא היה בגילפתם והלכתא כוותי' דשמואל], **ו)** [וער' פירש"י עירובין נה.], **ז)** [וע"ע בתוס' ר"ה ד. ד"ה ובפבלי וכע"ז יט. ד"ה על מנת],

גליון הש"ם

גמ' ואשאין לו קרקע. וכן איתא בירושלמי פפ"ג דפאה: **תוס'** ד"ה לבדר"א וכו' משום דבר שנתחדש. כדאיתא בתוספות יט ע"ב כל פרשה שנאמרה ונעשית לא נעשית אלא בשביל דבר שנתחדש בה.

לעזי רש"י

קנפי"א [קנפני"א]. ערבה, איזוב של שדות.

מוסף רש"י

הרי זה צדיק גמור. על דבר זה ומתאבה זו (ב"ב ח:) או: אם רגיל בכך (ר"ה ד.). איך אלך. למשוח את דוד על פי הדבור (יומא יא.) ואע"ג דבאלוהות דמקום היא, מתפני מהזיקא דקביעא (קדושין לט:).

מוסף תוספות

א. כדרך שאומות העולם עושים. תוס' הרא"ש. **ב.** דהוה מצי למיכתב ארצך. **שם. ג.** דדרשינן אפילו חזרה. תוס' שאנ. **ד.** כדאמרי' כל פרשה שנאמרה ונישנית לא נישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה. תוס' הרא"ש. **ה.** תימה מה שייך פלוגתא כיון דאיכא למידק בעליונות כמו מחיצונות. תוס' שאנ.

רבינו חננאל (המשך)

מתני' קא נסיב: **עליונה ושלמטה הימנה.** האי עליונה לא כל גג השורות באורך המרתף קאמר כדאמר רבי יוחנן אליבא דבית שמאי אלא שורת חביות אחת על פני רוחב כל המרתף ולא מן הארץ ועד הקורה אלא אותה שורה הרואה את הפתח ואת הקורה: **ושלמטה הימנה.** ועוד שורת חביות אחת למטה מן העליונה והיא משורה הזקופה כנגד הפתח. והאי פתח לאו דנגדו ממש קאמר אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי: **עליונה ושלפנים הימנה.** בגג החביות בודק שתי שורות על פני כל המרתף: **מאי טעמא דרב.** דלא בעי למימר עליונה ושלפנים הימנה כמשמעותיה דמתניתין עליונות קתני: **דייק חילונות.** ואותה שלפנים לאו מילונה היא וקא סבר רב דתנא דמתני' בחילונות דק בלישניה אבל בעלונות לא דק בלישניה: **פתאי דפתייתא.** כגון שלשית ושתתיה: **ושמואל דייק עליונות.** והא של מטה לאו עליונה היא:

מתני'

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מתני' אין חוששין שמא גירדה חולדה מבית לבית וממקום למקום דא"כ מהצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף: **גמ'** טעמ' דלא חזינא דשקל הא חזינא דשקל חיישינן ובעי בדיקה ואמאי נימא אכלתיה מי לא תנן [1]במדורו' העכו"ם טמאים וכמה [2]ישהה במדור ויהא המדור צריך בדיקה ארבעים יום ואע"פ שאין לו אשה [3]דוכל מקום שחולדה וחזיר יכולין להלוך א"צ בדיקה א"ר זירא לא קשיא הא בבשר והא בלחם בבשר לא משיירא בלחם משיירא אמר רבא האי מאי בשלמא התם אימור הוה אימור לא הוה ואם תמצא לומר הוה אימור אכלתיה אבל הכא דודאי דחזינא דשקל מי יימר דאכלתיה הוי ספק וודאי [4]ואין ספק מוציא מידי ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי והא [5]תניא חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות ואפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא דודאי טבילי הני פירי וספק מעושרין וספק לא מעושרין וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי התם ודאי וודאי הוא דודאי מעשרי כדר' חנינא חוזאה [6]דא"ר חנינא חוזאה [7]חזקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואי בעית אימא ספק וספק הוא דילמא מעיקר' אימור דלא טבילי כר' אושעיא דא"ר אושעיא [8]מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא אמר ר' יהודה [9]מעשה בשפחתו של מציק אחד ברימון שהטילה נפל לבור ובא

[1] מדורו' העכו"ם. [2] ישהה. [3] דוכל. [4] ואין. [5] תניא. [6] דא"ר חנינא חוזאה. [7] חזקה. [8] מערים. [9] מעשה.

מתני' אין חוששין שמא גירדה חולדה מבית לבית וממקום למקום דא"כ מהצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף. **שאם כן.** שבאת לחוש לכך הרי גם מחלר לחלר יש לומר כך אי בדקתי קודם לחבירי ולאחר בדיקתי הביאה חולדה ממך מחלר חבירי לחלרי ואין לדבר סוף ולאו חלר ממש קאמר אלא כל בתי החלר קרוי חלר: **גמ' הא חזינן.** שבביתו לכאן חיישינן שמא עדיין הוא כאן וצריך לבדוק ואמאי נימא אכלתיה: **מי לא תנן.** במסכת אהלות מדורות העובדי כוכבים טמאין מפני שקוברין נפליסם בבתיהם והעכו"ם מטמאין במיתתן אף באהל לרבנן ולר"ש בן יוחי נמי דאמר קברי העובדי כוכבים אינם מטמאין במגע ומשא מודה הוא דלא אימעוט אלא מעומעת אהל דלא מקרו אלא [1]**ומ' ישהה.** העכו"ם במדור ויהא המדור צריך בדיקה לכשיצא העכו"ם וחילה ישהא לדור בו: **מ' יוס.** כדי ילידת הולד: **ואע"פ שאין עמו אשה.** לפי שהשור הוא על הזעות: **וכל מקום שחור וחולדה יכולין להלוך אין צריכין בדיקה.** שאם הושלך שם חטטוהו ואכלוהו: **הא.** לאהלות בבשרן מייר הלכך ודאי אכלוה דלא משתיירא: **האי מאי.** כלומר מאי קושיא ל"ג אורחא דמשיי' בביתא ליכא לן למיחש התם מידי דהתם הששה בעלמא הוא אימור הוה אימור לא הוה הלכך היכא דשכיחא חולדה מלינן לקולא ואמרי' שם תמצא לומר הוה אימור אכלתיה וספק אכילה יכול להוציאנו מידי ספק השלכה אבל הכא גבי חמץ דקשיא לך היכא דחזינן דגררה נמי אימא אכלתיה ודאי הוה: **מי יימר דאכלתיה הוי ספק.** ביעור ודאי חמץ היה כאן ואין ספק איתר מוציא את הבית מידי ודאי איסור: **מגורה.** גורן: **בני יומן.** דנכרין הן שהיום נתמלאו: **הרי הן בבית.** דכיון דממורחין הן והרי הן בבית דכל מגורה בבית היא: **ודאי טבילי.** דהא גמרה מלאכתן ואלו פני הבית וחל שם טבל עליהן משעה שראה פני הבית ספק עישרן חבר זה ספק לא עישרן ואתי ספק זה ומוציא פירות הללו מידי ודאי דטבל משום דרוב חברים מעשרין הם מיד קודם שיניחם מתחת ידו: **הכא ודאי וודאי הוא.** כי היכי דפשיטא לן דטבילי מעיקרא הכי נמי פשיטא לן דעשרינהו ואין נגמום והילוך אחר הרוב בדבר אלא חזקה ודאי על כל החברים: **ואי בעית אימא ספק וספק הוא.** כי היכי דמספקא לן אי עשרינהו אי לא עשרינהו הכי נמי איכא לספוקי אי חל עליהו שם טבל מעולם אי לא ומעיקרא אימור לא עבול ואע"פ שהן ממורחין ובתוך הבית אימור עבד להו כדר' אושעיא שהכניסה לבית במוץ שלה ואחר כך דש[2] וממרח וחופה הטבל אלה בראיית פני הבית בבבא מציעא בהשוכר (דף פח.) וזה בראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתן לחול עליו שם טבל וכשגמר מלאכתן בבר בתוך הבית הוא ואין אלו פני הבית אלא כשנכנס דרך פתחים כדתניא[3] חסידים הראשונים היו מכניסים פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר עכשיו מכניסין דרך גגות דרך חלירות וקרפיפות לבית כדי לפוטרן הלכך לא חייל עליהו שם טבל ומותר היורש הזה לאוכלן אכילת קבע. ולא תימא נהי דלא חייל עליהו טיבלא לאכילת עראי אכילת קבע מיהא ליתסרו דהא דמיתסרא אכילת קבע קודם קביעות גורן וגמר מלאכה מדרבנן הוא וגבי איסור דרבנן סמכינן אחזקת חבר שעשרן: **רבי שתהא בהמתו אוכלת.** ואפילו קבע דכל זמן שאין שם גורנו של טבל עליו אינו אוסר באכילת עראי וכל אכילת בהמה לא גזרו עלה משום אכילת קבע דתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ו) מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן המעשרות עד שיגרתו אבל למאכל אדם נהי דלא טביל מדאורייתא מיהו אפילו קודם מירוח אסרו לאכול קבע בכולי גמרא: **מגיה.** אינש אלמא וישראל הוה:

ובא

[1] אם. [2] דש. [3] תניא.

אין חוששין שמא גירדה חולדה. ואם תאמר והא מרישא שמעי' דקתני כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה [1] תריץ דהוה מוקמינן בשאם חולדה ובדלדם יכולין להלך שם: **כל** מקום שחולדה ובדלדם וחזיר **מצויין שם אין צריך בדיקה.** אומר ר"ל דכהנים מותרין ליכנס בבתי עובדי כוכבים אפי' אין חזיר וחולדה מצויין שם משום דתניא בתוספתא[2] דאין מדורות העובדי כוכבים בחולה לאחר:

בבשר לא משיירא. אומר ר"ת דהיינו דוקא בשר נפליס דלרכין[3] דהא בפרק [שני] דב"ק (דף יט: ושם) תשיב חזיר שאכל בשר אלילה על ידי הדחק: **ואם תמצא לומר הוה אימור אכלתיה.** ול"ת והא מדורות העובדי כוכבים רשות היחיד הן ותנן במסכת טהרות (פ"ו מ"ד) כל מקום שאתה יכול להרבות ספיקות וספיקי ספיקות ברשות היחיד טמא וי"ל דלא דמי הך ספיקא לשאר ספיקי דאמאי אית לן למימר שיהא בו נפל[4] ודמי לספק ביאה ל"ג אימר אכלתיה עדיף מספר ספיקות דספק הרגיל הוא וקרוב לודאי ותדע דאפילו מידי ודאי בעי למימר שיוצא זה הספק: **כדי שתהא בהמה אוכלת.** ותימה דמ"מ הוי ודאי טבל מדרבנן לענין אכילת קבע אפי' הכניסה במוץ שלה כדאמר כדי שתהא בהמה אוכלת ומשמע אבל הוא עצמו אסור ובתוספת' תניא ומייתי לה בפ"ק דביצה (דף יג.) הכניס לבית שבולין לעשות מהן עיסה אוכל מהן ערלי ופטור וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי דלרבנן ותשיב להו בחזקת מתוקנים גבי חמץ אמאי לא אתי ספק ומוציא מידי ודאי בדיקה דרבנן דמדאורייתא בטיטול בעלמא סגי ותומר ר"י דמתני' איירי בשלא ביטלו דהוי ודאי דאורייתא ועוד אומר ר"ל דהא דקאמר הרי הן בחזקת מתוקנין היינו בהנך דלא חזו אלא לבהמה והא דפריך בתמנות בפרק רבי ישמעאל (דף סז: ושם) אמאי דקאמר מירוח הנכרי אינו פוטר משום בעלי כיסין פירוש עשירים שמוכרין תבואתן לנכרי קודם מירוח ומוחזרין וקונין מהן אחמי מירוח תרומה נמי אפשר דעביד כרבי אושעיא וכו' דמשמע דלגמרי פטור ה"פ עביד להו כרבי אושעיא ובמידי דמאכל בהמה מה הועילו חכמים בתקנתן[5]: **כדי שתהא בהמה אוכלת.** משמע דבטבל שראה פני הבית אפילו בהמה נמי לא אכלה ותימה לר"י מאי שנא משאר הגאה דשרי דלא מצינו טבל שהוא אסור בהגאה ויש לומר דדרשינן בבמה מדליקין (שבת כו. ושם) גבי אין מדליקין בטבל ומשמע דמשום דכתיב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה מה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך[6] אף טמאה כן[7] והיינו הלכתא[8] והדר גמר טהורה מטמאה מה טמאה דמיתסר בהדלקה קודם הרמה אף טהורה וכן נאכיל לבהמה וכל הגאה של כילוי[9] ומהכא נמי ידעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה ורש"י לא פי' כן בשבת[10]:

בשפחתו של מציק ובא בהן והציץ לידע אם זכר אם נקבה. מכאן אין להוכיח דשפחה מטמאה בלידה דשמא של גבירתה היה[11] מיהו בפ"ק אמרינן בהדיא דבר אל בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות גיורת ושפחה משוחררת ואין משוחררת ת"ל אשה והא דפריך בפ' הערל (יבמות עד: ושם) מי מצית אמרת תרומה כתיב הכא והתניא דבר אל בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה הא דנקט התם משוחררת לאו למעוטי שאין משוחררת אלא קילר הבייתא משום דלא פריך אלא ממשוחררת כדמסיק ואי ס"ד לתרומה משוחררת בנות מיכל תרומה ניתנו ושאין משוחררת אכלה שפיר אם היא של[12] כהן ותומר ר"י דכהן שוטה היה דאפילו אם נאמר של גבירתה היה וכהן זה קרוב היה לו היה לו ליטמא דאמרינן בתורת כהנים דאין כהן מטמא לנפלים דדומיא דאביו ואמו בעינן בני קיימא[13] ועוד דכאן לא היה לצורך המת[14]:

ספק

[1] תריץ. [2] בתוספת'. [3] דלרבנן. [4] נפל. [5] בתקנתן. [6] ואילך. [7] כן. [8] הלכתא. [9] כילוי. [10] בשבת. [11] שהיא. [12] של. [13] בני קיימא. [14] המת.

מתוקנין היינו בהנך דלא חזו אלא לבהמה והא דפריך בתמנות בפרק רבי ישמעאל (דף סז: ושם) אמאי דקאמר מירוח הנכרי אינו פוטר משום בעלי כיסין פירוש עשירים שמוכרין תבואתן לנכרי קודם מירוח ומוחזרין וקונין מהן אחמי מירוח תרומה נמי אפשר דעביד כרבי אושעיא וכו' דמשמע דלגמרי פטור ה"פ עביד להו כרבי אושעיא ובמידי דמאכל בהמה מה הועילו חכמים בתקנתן: **כדי שתהא בהמה אוכלת.** משמע דבטבל שראה פני הבית אפילו בהמה נמי לא אכלה ותימה לר"י מאי שנא משאר הגאה דשרי דלא מצינו טבל שהוא אסור בהגאה ויש לומר דדרשינן בבמה מדליקין בטבל ומשמע דמשום דכתיב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה מה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה כן והיינו הלכתא והדר גמר טהורה מטמאה מה טמאה דמיתסר בהדלקה קודם הרמה אף טהורה וכן נאכיל לבהמה וכל הגאה של כילוי ומהכא נמי ידעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה ורש"י לא פי' כן בשבת:

בשפחתו של מציק ובא בהן והציץ לידע אם זכר אם נקבה. מכאן אין להוכיח דשפחה מטמאה בלידה דשמא של גבירתה היה מיהו בפ"ק אמרינן בהדיא דבר אל בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות גיורת ושפחה משוחררת ואין משוחררת ת"ל אשה והא דפריך בפ' הערל (יבמות עד: ושם) מי מצית אמרת תרומה כתיב הכא והתניא דבר אל בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה הא דנקט התם משוחררת לאו למעוטי שאין משוחררת אלא קילר הבייתא משום דלא פריך אלא ממשוחררת כדמסיק ואי ס"ד לתרומה משוחררת בנות מיכל תרומה ניתנו ושאין משוחררת אכלה שפיר אם היא של כהן ותומר ר"י דכהן שוטה היה דאפילו אם נאמר של גבירתה היה וכהן זה קרוב היה לו היה לו ליטמא דאמרינן בתורת כהנים דאין כהן מטמא לנפלים דדומיא דאביו ואמו בעינן בני קיימא ועוד דכאן לא היה לצורך המת:

אמרינן בחזקת מתוקנין. ולא והתניא מעשה בשפחתו של מציק אחד ברימון, פירוש שם מקום. שהטילה נפל לבור,

מוסף תוספות

א. ואי חוששין אמאי לא. מי' מר"ן. ב. ואורחיה הוא. תוס' הרא"ש. ג. [והא] לא שכיח הוא. תוס' הרא"ש. ד. כלומר מה הועילו חכמים בתקנתן, דאי בני פטר לה כדר' אושעיא. מי' הר"ן. ה. [ד]אי לבהמתו דוקא קאמר וכו' מאי קא פריך, ניחא ליה טפי למעבד ע"י גוי כדי לפוטרה לגמרי. תוס' הרא"ש. ו. ואמאי אין מירוח הגוי פוטר. שם. ז. פי' אכילתה. שם. ח. אין לך בה אכילתה. שם. ט. אלא משעת הרמה ואילך. שם. י. אבל הנאה שאינה של כילוי שרי. תוס' שבת כו. יא. והשפחה נטלתו והטילתו לבור. מהר"ש מלאזי. יב. לאפוקי נפלים דלאו בני קיימא נינהו. תוס' ר"ש. יג. שהרי אין כהן מטמא לקרוביו אלא לצרכן לקברן ולהביא להם ארון ותכריכים אבל בלאו הכי לא. מי' הר"ן.

רבינו חננאל

אין חוששין שמא גרדה חולדה מבית לבית. הששא הוא דלא חיישינן, הא אילו חזינן לחולדה דשקלא נהמא קמן צריך לבדוק עד דמשכח לה, אמאי נימא אכלתיה, כדתנן בסוף אהילות בענין מדורות הגוים טמאים וכו', כל מקום שחולדה וחזיר יכולין להלך אין צריך בדיקה, דאמרינן כל שרץ שהיה שם הללו אכלוהו. ופריק ר' דירא מתני' באהילות בבשר שרץ דלא משיירא, לפיכך לא חיישינן, מתני' דהכא בלחם משום דמשייריא. רבא אומר התם באהילות ספק וספק הוא, אמרינן שמא שרץ היה שם. ואם היה שם שמא אכלוהו החולדה והחזיר. הכא ודאי היה שם פת, ומשמא אכלתהו חולדה לא שרינן ליה, דאין ספק דוחה הודאי. ומתמהינן ולא. והתניא חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות וכו', דרחינן התם נמי דאי הוא שעשרן, כי חזקה היא על החבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו. ירושלמי ובלבד שמת ביישובה הדעת. אינמי דלמא לא טבילי, וכו' אושעיא עביד דאמר מערים אדם על התבואה ואינו עושה אותה גורן, אלא מכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת המוץ ופטורה מן המעשר, לפיכך אמרו בחזקת מתוקן הוא, אבל אלו נתברר דודאי טבילי לא

מוסף רש"י

חבר שמת. תבר הגמון על המעשרות ומת (לעיל ד:). ואפילו הן בני יומן. שנתמלמו כיום (שם). הרי הן בחזקת מתוקנין. דודאי לא יצא מתחת ידו עד שגמר כל מלותו (שם). דודאי טבילי. כיון שאנו יודעין שנגמרה מלאכתן ודאי בחזקת טבל היו מיד (ע"ז מא:) דהא חזינן שנגמרה מלאכתן וממורחין הן (נדה סו:). התם ודאי וודאי הוא. כי היכי דפשיטא לך שהיו טבל, הכי נמי פשיטא לך שעישרן הבחר מיד שנתחזק בכך (ע"ז שם). חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. דהואיל ופירי דידיה הוא עליה דידיה רמי ומיש לגפני עור (ערובין לב.). כר' הושעיא. דהכניסה במוץ שלה ולא ראה פני הבית, ואע"ג דטבל שלא ראה פני הבית מיתסר באכילת קבע ומסוקין ושרינן להו בחזקת מתוקנין ושרינן להו באכילת קבע אין כאן ספק מוציא מידי ודאי, דאכילת קבע בדאורייתא לא אשכחינן ומדרבנן הוא דמיתסר ומיטעה רבנן לחזקת חבר לחזקת דידהו, אבל אי הוה חזינן ליה דמכתיבו קודם שראו פני הבית ומכאן לכלל טבל, לא נפקי מו מידי ודאי עד דמעשרינהו קמן (ע"ז מא:). ומכניסה במרץ שלה. כעין מאכל בהמה, ומאכל בהמה פטור מן המעשר (מנחות סז:) אי: במוץ שלה, קודם שיכיה אותה, שאין מתחייב במעשר מן הסתיה אלא בראיית פני הבית ומשגמרה בכרי, אבל לאחר מירוח אין ראיית פני הבית קובעתו, דבני תרומה ומעשר כתיב דגן, ראיית דגן, והוא המירוח, לפיכך כשהכניסה לבית קודם מירוח לא הוקבע למעשר מן התורה, ורבנן הוא דאמרו אכילת קבע בדבר שלא נגמר מלאכתו, אבל אכילת אדעי לא אסרו, ומאכל בהמה אדעי הוא (ברכות לא. וכעי"ז ע"ז שם ונדה סו:) וכיון דבשעת ראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתו למעשר, הו לא מיתסרא אלא אחר שהיא דשה וממרחה לאחר שהכניסה, מידי דהוה אמכנים פירות דרך גגו וקרפיפו לבית אפילו היא ממורחת, דקיימא לן דתורה הן המעשר הואיל ולא ראתה את הפתח (נדה שם וכעי"ז ע"ז שם) אבל אי ראה פני הבית אפילו מאכל בהמה מייב במעשר, דהא דתנן (דמאי פ"א מ"ג) הלוקח מזרע ולבהמה פטור, בדמאי תנינן לה (ע"ז שם).